

Europees Economisch en Sociaal Comité

TEN/559
Overgevoeligheid voor
elektromagnetische straling

Brussel, 19 december 2014

ONTWERPADVIES

van de afdeling Vervoer, Energie, Infrastructuur en Informatiemaatschappij
over
Overgevoeligheid voor elektromagnetische straling
(initiatiefadvies)

Rapporteur: **Bernardo Hernández Bataller**

Aan de leden van de afdeling Vervoer, Energie, Infrastructuur en Informatiemaatschappij

NB: Dit document zal tijdens de vergadering van **7 januari 2015** (aanvang: **10.30 uur**) worden behandeld. Eventuele **wijzigingsvoorstellen** moeten uiterlijk **op 22 december 2014 om 10.00 uur** schriftelijk bij het afdelingssecretariaat (ten@eesc.europa.eu) zijn ingediend zodat ze nog kunnen worden vertaald.

Document naar de vertaaldienst doorgestuurd op 15-12-2014.

Administrateur: Schneider

Studiegroep:
Overgevoeligheid voor
elektromagnetische straling

Voorzitter: Stantič (SL-I) (art.62-Csuport)

Rapporteur: Hernández Bataller (ES-III)

Leden: Dhr./mevr.
Curtis (UK-II)
Hadjisky (BG-I)
Hencks (LU-II)
Kokalov (BG-II)
Longo (IT-III) (art. 62-Trantina)
Mordant (BE-II)
Morkis (LT-I)
Páleník (SK-III)
Pegado Liz (PT-III)
Pigal (FR-III)
Polica (IT-II)
Simons (NL-I)
Stoev (BG-I)

Deskundige:

Alejandro Salcedo (voor de rapporteur)

De ... heeft op ... besloten het Europees Economisch en Sociaal Comité overeenkomstig artikel ... van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie te raadplegen over

Overgevoeligheid voor elektromagnetische straling
(initiatiefadvies).

De afdeling Vervoer, Energie, Infrastructuur en Informatiemaatschappij, die met de voorbereidende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op ... goedgekeurd.

Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn op ... gehouden ...e zitting (vergadering van ...) onderstaand advies uitgebracht, dat met ... stemmen vóór en ... tegen, bij ... onthoudingen, werd goedgekeurd.

*

* *

1. Conclusies en aanbevelingen

- 1.1 Door de technologische ontwikkelingen van de afgelopen jaren neemt de blootstelling aan elektromagnetische velden toe, met als gevolg dat steeds meer mensen overgevoelig raken voor elektromagnetische straling. Deze groeiende groep mensen kampt niet alleen met gezondheidsproblemen, maar ziet zich ook beperkt in de toegang tot allerlei al dan niet openbare ruimten (vooral gebouwen als bibliotheken en ziekenhuizen, maar ook het openbaar vervoer) waar apparatuur voor draadloze communicatie is geïnstalleerd.
- 1.2 Zij stuiten soms op onbegrip en scepsis bij medici die onprofessioneel met de aandoening omgaan, waardoor deze geen goede diagnose stellen en niet tot een juiste behandeling overgaan. Daar komt nog bij dat veel mensen zelf geen weet hebben van de mogelijke oorzaken van hun gezondheidsproblemen.
- 1.3 Aangezien wetenschappelijke adviezen sterk uiteenlopen en er mogelijk sprake is van belangenconflicten bij de leden van wetenschappelijke organen die bij het vaststellen van de maximale blootstellingsniveaus betrokken zijn, moeten deze organen onafhankelijker gaan opereren.
- 1.4 Elektromagnetische overgevoeligheid is een complex probleem dat met een combinatie van wettelijke en andersoortige maatregelen moet worden aangepakt. Wat de grondrechten betreft is er een spanningsveld tussen enerzijds de rechten van "elektrogevoeligen", hun lichamelijke integriteit en hun gezondheid en anderzijds het recht op vrije communicatie. In nieuwe wetgeving ter zake dient met al deze rechten rekening te worden gehouden. Het EESC is voorstander van beschermende en bindende wetgeving die er door middel van de in dit advies

genoemde maatregelen – met betrekking tot etikettering, verzekeringen, reclamemateriaal, vermindering van arbeidsrisico's, registratie van producten, voorlichting over de risico's en ook ruimtelijke ordening en milieuplaning – voor zorgt dat mensen minder lang en minder sterk worden blootgesteld aan elektromagnetische velden.

- 1.5 Mede naar aanleiding van de voorstellen in dit advies – met name het voorstel om de blootstelling aan elektromagnetische velden te erkennen als oorzaak van een functionele handicap en een milieuziekte te erkennen – moet de EU de huidige elektrogevoeligen te hulp komen en de kracht van de velden verminderen. Ook moet worden voorkomen dat het aantal elektrogevoeligen blijft toenemen doordat steeds meer apparaten van deze technologie gebruikmaken.
- 1.6 Aangezien elektromagnetische velden biologische effecten van niet-thermische aard zouden kunnen hebben, is toepassing van het voorzorgsbeginsel geboden. Bovendien moet onderzoek op dit gebied gestimuleerd worden. De ontwikkelingen staan namelijk niet stil, en er is nog de nodige vooruitgang mogelijk. Met de toepassing van de beste beschikbare en betaalbare praktijken moet gezorgd worden voor een adequate bescherming van werknemers. Dit moet ook in de Europese wetgeving worden opgenomen.

2. **Inleiding**

- 2.1 Sinds enige jaren wordt er melding gemaakt van gezondheidsklachten die worden toegeschreven aan de blootstelling aan golven waar wij in ons dagelijks leven steeds meer mee te maken hebben. Dit probleem doet enigszins denken aan het probleem van asbest dat in de bouw werd gebruikt. Aanvankelijk werd "onomstotelijk wetenschappelijk bewijs" geëist, later was er grote onenigheid in de wetenschappelijke wereld, en ten slotte werd het gevaar van deze stof voor de gezondheid onderkend.
- 2.2 Elektromagnetische hypersensitiviteit, een vorm van idiopathische milieu-intolerantie, als gevolg van de blootstelling aan de golven die worden gebruikt voor doodgewone apparatuur als mobiele telefoons en wifi, wordt inmiddels beschouwd als oorzaak van blijvende invaliditeit. Volgens objectieve aanwijzingen zouden deze golven namelijk kunnen leiden tot lichamelijke en functionele beperkingen en aldus tot volledige of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid. Het Internationaal Instituut voor Kankeronderzoek, een gespecialiseerd orgaan van de WHO, heeft onderzoek gedaan naar de mogelijk kankerverwekkende werking van de door mobiele telefoons geproduceerde radiogolven. En twee internationale instellingen (ICNIRP en IEZZ) hebben richtsnoeren opgesteld voor de maximale blootstelling van werknemers en van de bevolking in het algemeen.

- 2.3 Volgens aanbevelingen van de Raad van Europa¹ en de Wereldgezondheidsorganisatie is overgevoeligheid voor elektromagnetische straling een ziekte die het uitoefenen van een beroep onmogelijk maakt.
- 2.4 Al sinds 1930 publiceren universiteiten over de hele wereld onderzoeken over deze materie. In 2011 gaf de WHO ten langen leste toe, zoals al eerder met betrekking tot laagfrequente elektromagnetische velden was gebeurd, dat hoogfrequente elektromagnetische velden mogelijk kankerverwekkend zijn. Hierover bestaat echter nog geen wetenschappelijke consensus.
- 2.5 Niettemin drong het Europees Parlement² in zijn resoluties van 2 april 2009 en 27 mei 2011 al aan op een betere bescherming dan nu het geval is.
- 2.6 Krachtens rechterlijke uitspraken in een aantal lidstaten (waaronder Spanje en Italië) is overgevoeligheid voor elektromagnetische straling en omgevingsfactoren een reden om iemand permanent en volledig arbeidsongeschikt te verklaren. Volgens sommigen gaat het om een beroepsziekte, terwijl anderen spreken van een functionele beperking.
- 2.7 Verder heeft de Oostenrijkse orde van geneesheren op 3 maart 2012, na onderzoek naar "ziekten en gezondheidsproblemen in verband met elektromagnetische velden (EMV)", een eerste richtsnoer gepubliceerd voor de diagnose en behandeling van elektromagnetische hypersensitiviteit.
- 2.8 Deze kwaal treft steeds meer mensen. Bovendien stuiten zij soms op onbegrip en scepsis bij medici die bij de behandeling van hun probleem onprofessioneel te werk gaan. Vandaar het belang van maatregelen om te voorkomen dat steeds meer mensen overgevoelig worden voor elektromagnetische straling en dat zij die het al zijn sociaal gemarginaliseerd raken.
3. Elektromagnetische overgevoeligheid als diagnose op basis van de **symptomen van de aandoening**
- 3.1 De mogelijke symptomen – waaronder hoofdpijn, chronische vermoeidheid, terugkerende infecties, concentratieproblemen, geheugenverlies, somberheid zonder duidelijk aanwijsbare oorzaak, huidproblemen, prikkelbaarheid of slaapstoornissen, hartproblemen, slechte bloedsomloop, verwardheid, verstopte neus, verminderd libido, verstoorde schildklierwerking, branderige ogen, oorsuizingen, frequente aandrang om te plassen, nervositeit, zwakke haarvaten, koude handen en voeten en stramme spieren – doen zich voor of nemen toe in de nabijheid van elektrische apparaten, transformatoren, antennes voor mobiele telefonie en/of andere stralingsbronnen.

¹ Resolutie 1815 van de Parlementaire Vergadering

² Resoluties van 2 april 2009 en 27 mei 2011

3.2 Mensen die gevoelig zijn voor de golven hebben echter nergens last van als ze niet worden blootgesteld aan elektromagnetische velden. Dat laat de volgende conclusie toe: bij terugkerende aandoeningen die worden veroorzaakt door straling en afnemen of verdwijnen als men zich van de stralingsbron verwijdt, is er sprake van elektromagnetische hypersensitiviteit, ook als er, volgens sommige medici, geen wetenschappelijk bewijs is voor een rechtstreeks causaal verband. In dit advies wordt ingegaan op de gevolgen van de aandoening voor de betrokkenen, niet op de oorzaak hiervan.

3.3 De levenskwaliteit van mensen die overgevoelig zijn voor elektromagnetische velden neemt enorm af, wat niet alleen komt door de lichamelijke symptomen waarmee hun hypersensitiviteit meestal gepaard gaat, maar ook doordat zij, om blootstelling aan die velden te vermijden, een heel ander leven moeten gaan leiden. Dat laatste komt er concreet op neer dat zij, om geen schade aan hun gezondheid op te lopen, bijna alle openbare ruimten – zoals het openbaar vervoer, ziekenhuizen en bibliotheken – en soms ook hun eigen huis moeten mijden. Daarmee worden zelfs hun in het Handvest van grondrechten van de EU opgenomen rechten geschonden.

4. **Oorzaak van overgevoeligheid voor elektromagnetische straling**

4.1 In het kader van de preventie is het zaak na te gaan waar zich thuis en op het werk stralingsbronnen bevinden en die zoveel mogelijk te reduceren, zodat de ruimten waar iedereen leeft en werkt vrij zijn van elektromagnetische besmetting (witte zones). De meest gebruikelijke bronnen van stralingsbesmetting zijn de antennes voor mobiele telefonie, draadloze telefoons, wifi-routers en apparatuur die thuis wordt gebruikt (zoals televisies en computers).

4.1.1 Deze zenden voortdurend microgolven uit (24 uur per dag en 7 dagen per week). Door de technologieën voor dataverkeer via smartphones, wifi en bluetooth worden mensen momenteel bovendien voortdurend blootgesteld aan hoge doses straling.

5. **Gevolgen van overgevoeligheid voor elektromagnetische straling**

5.1 Er zijn verschillende gradaties van overgevoeligheid voor elektromagnetische straling. Mildere vormen van elektrogevoeligheid zijn nog omkeerbaar. Bij langere blootstelling aan straling worden mensen zeer gevoelig voor initiële frequenties (van bijvoorbeeld telefonie-antennes).

5.2 Naarmate de aandoening zich verder ontwikkelt, worden zij ook gevoelig voor andere bronnen van elektromagnetische straling (bijvoorbeeld van wifi-routers, computers of tl-buizen).

- 5.3 In veel gevallen is er sprake van onafgebroken blootstelling aan elektromagnetische golven, waarbij de symptomen pas na langere tijd de kop opsteken. Naarmate onderzoek meer licht op de zaak werpt, moet de bestrijding van deze gevolgen worden opgevoerd.
- 5.4 Geen enkele groep werknemers mag worden uitgesloten van maatregelen ter bescherming van hun gezondheid. Leemten in de EU-wetgeving met betrekking tot hun blootstelling aan elektromagnetische velden moeten worden gedicht. Bepaalde categorieën werknemers die vanouds gevrijwaard waren van deze risico's maken zich steeds meer zorgen over het toenemende aantal draadloze apparaten in kantoorgebouwen. De impact van de voortdurende blootstelling hieraan moet dan ook worden verminderd. Bij de meeste elektrogevoeligen ligt de oorzaak van hun kwaal op het werk, al is er door het steeds algemenere gebruik van mobiele telefoons en wifi wat dit betreft wel een verschuiving waar te nemen.
- 5.5 De bescherming van werknemers tegen het gevaar van langetermijneffecten verdient aandacht. Aangezien zogenoemde "afdoende wetenschappelijke gegevens" ontbreken – al blijkt uit wetenschappelijk onderzoek wel dat EMV slecht zijn voor werknemers – moeten overheden maatregelen nemen ter bescherming tegen deze effecten. In een eerder advies³ kwam het EESC al tot de conclusie dat wetenschappers in organen die maximale blootstellingsniveaus vaststellen omwille van de objectiviteit transparanter en onafhankelijker te werk zouden moeten gaan.

6. **Elektromagnetische velden in de mobiele telefonie**

- 6.1 Mobiele telefoons zijn niet meer weg te denken uit het huidige telecommunicatiesysteem. In tal van landen heeft ruim de helft van de bevolking zo'n telefoon, en de markt blijft snel groeien. Eind 2009 bedroeg het aantal contracten voor mobiele telefonie wereldwijd 6,9 miljard. Afhankelijk van de locatie kan het hierbij gaan om de betrouwbaarste of de enig verkrijgbare toestellen.
- 6.2 Omdat er zoveel mensen gebruikmaken van mobiele telefonie, moeten de mogelijke effecten ervan op de volksgezondheid en op de plaats in de maatschappij van elektrogevoeligen onderzocht en begrepen worden en bovendien goed in de gaten worden gehouden.
- 6.3 Mobiele telefoons zenden laagfrequente straling uit van 450 tot 2700 MHz en hebben een maximaal vermogen van 1 à 2 Watt.
- 6.3.1 Het blootstellingsniveau daalt niet alleen bij "handsfree" bellen, waarbij de telefoon zich tijdens het gesprek niet in de buurt van het hoofd of het lichaam bevindt, maar ook als minder vaak en minder lang wordt gebeld.

³ Op 8 november 2011 goedgekeurd EESC-advies, [PB C 43 van 15.2.2012](#).

- 6.3.2 Ook andere draadloze netwerken voor breedbandinternet en andere diensten, zoals WLAN's, zijn steeds meer een vaste waarde in huishoudens, kantoren en openbare ruimten (wifi-netwerken, WIMAX op luchthavens, onderwijsinstellingen en woonwijken en steden).

7. Elektromagnetische velden in de EU-wetgeving

De volgende EU-besluiten hebben betrekking op elektromagnetische velden:

- 7.1 Aanbeveling 1999/519/EG van de Raad van 12 juli 1999 betreffende de beperking van blootstelling van de bevolking aan elektromagnetische velden⁴, ter aanvulling van nationaal volksgezondheidsbeleid. Deze Aanbeveling is bedoeld om op basis van de beste beschikbare wetenschappelijke gegevens een kader te bieden ter beperking van de blootstelling van de bevolking aan elektromagnetische velden en om de ontwikkelingen op dit gebied te kunnen volgen.
- 7.2 De belangrijkste besluiten met een bindend karakter zijn:
- 7.2.1 Richtlijn 1999/5/EG⁵
- 7.2.2 Richtlijn 2013/35/EG⁶
- 7.2.3 Richtlijn 2006/95/EG⁷, die ervoor moet zorgen dat de in de Aanbeveling van 1999 vastgelegde grenswaarden voor de blootstelling van mensen in het algemeen en werknemers in het bijzonder niet worden overschreden.
- 7.2.4 Besluit 243/2012/EU⁸ tot vaststelling van een meerjarenprogramma voor het radiospectrumbeleid.
- 7.3 Wat onderzoek betreft is er het Programma voor sociale verandering en innovatie (PSCI), waarin de bestaande programma's opgaan en dat onder meer de volgende algemene doelstellingen heeft: een nauwere betrokkenheid bij de doelstellingen van de Unie op het gebied van werkgelegenheid, sociaal beleid en arbeidsvoorwaarden stimuleren, en de ontwikkeling van passende, toegankelijke en doelmatige socialezekerheidsstelsels en arbeidsmarkten ondersteunen.

4 [PB L 199 van 30.7.1999, blz. 59-70.](#)

5 Richtlijn van het Europees Parlement en van de Raad van 9 maart 1999 [PB L 91 van 7.3.1999](#), blz.10.

6 Richtlijn van het Europees Parlement en van de Raad van 26 juni 2013, [PB L 179 van 29.6.2013](#), blz.1.

7 Richtlijn van het Europees Parlement en van de Raad van 12 december 2006 [PB L 374 van 27.12.2006](#), blz.10.

8 Besluit van het Europees Parlement en de Raad van 14 maart 2012 (PB L)

- 7.4 Dit alles doet geen afbreuk aan de instrumenten voor onderzoek naar elektromagnetische velden die worden genoemd in het achtste kaderprogramma voor onderzoek of in het programma Horizon 2020. Niettemin moet onderzoek worden gestimuleerd om ervoor te zorgen dat zowel onderzoekscentra als bedrijven hoogwaardige werkgelegenheid kunnen creëren.
- 7.5 In adviezen⁹ die zijn opgesteld tijdens de uitwerking van de genoemde wetgeving heeft het EESC zijn bezorgdheid uitgesproken en ervoor gepleit om de blootstelling aan niet-ioniserende straling te minimaliseren.
- 7.6 In Spanje werkt men aan een Europees burgerinitiatief dat ervoor moet zorgen dat de EU met wetgeving komt ter bescherming van mensen die kampen met elektrohypersensitiviteit, zodat zij als gehandicapten en als lijdens aan een milieuziekte erkend kunnen worden. Het EESC wacht de presentatie van het Europees burgerinitiatief af en roept het maatschappelijk middenveld op om voor zijn bijdrage aan het onderwerp gebruik te maken van dit middel.

8. Algemene opmerkingen

- 8.1 Elektromagnetische overgevoeligheid is een complex probleem dat met een combinatie van wettelijke en andersoortige maatregelen moet worden aangepakt. Wat de grondrechten betreft is er een spanningsveld tussen enerzijds de waardigheid van mensen en hun lichamelijke integriteit, hun recht op vrijheid en veiligheid (die zowel het recht op werken en de vrijheid van beroep als het recht op non-discriminatie en de bescherming van de gezondheid van mensen met elektrohypersensitiviteit omvatten) en anderzijds het recht op communicatievrijheid en de vrijheid van ondernemerschap. Beide categorieën rechten dienen al naar gelang van hun maatschappelijk belang te worden meegewogen.
- 8.1.1 Het EESC zou graag zien dat de EU de mensen die nu al overgevoelig zijn voor straling helpt en zich tegelijkertijd beijvert voor een lager blootstellingsrisico, om te voorkomen dat steeds meer mensen overgevoelig worden door de toename van apparaten die van elektromagnetische straling gebruikmaken. Ook zouden bij wijze van noodmaatregel "witte ruimten" moeten worden ingericht voor degenen die het meest last hebben van de aandoening.
- 8.1.2 Conform artikel 168 van het VWEU vormt het optreden van de EU op het gebied van de volksgezondheid een aanvulling op het nationale beleid en moedigt zij samenwerking tussen de lidstaten aan. Dit artikel kan dus in het algemeen niet de grondslag vormen voor bindende wetgevingshandelingen. Mochten de lidstaten echter duidelijk politieke wil tonen en het nodig achten dat de EU optreedt om een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid te bereiken, ziekten en aandoeningen bij de mens te voorkomen en bronnen van

⁹ Onder meer de adviezen TEN/308 en TEN/434-435 (CES 362/2011), goedgekeurd op 16 februari 2011 ([PB C 107 van 6.4.2011, blz. 53](#)), en het EESC advies [DO C 43 de 15.2.2012, p. 47](#).

gevaar voor de fysieke gezondheid weg te nemen, dan kan er op basis van artikel 352 van het VWEU zelfs een verordening worden aangenomen.

8.1.3 Ander beleid van de EU dat inmiddels hecht verankerd is, zoals het milieubeleid of het beleid ter bescherming van de consument, zag op deze manier het licht. Gezien de huidige problemen (zoals mogelijke besmetting met ziekten als ebola) zou de EU bij de volgende herziening van de Verdragen eventueel de mogelijkheid moeten krijgen om een bepaald slag maatregelen te nemen op het gebied van de volksgezondheid.

8.1.4 In de hele EU-wetgeving zou, zoals de Raad van Europa bepleit,

- het alara-beginsel (as low as reasonably achievable) van toepassing moeten zijn. Dit beginsel houdt in dat de thermische en niet-thermische of biologische gevolgen van elektromagnetische emissies of straling zo gering dienen te zijn als redelijkerwijze mogelijk is. Het is een variant van het voorzorgsbeginsel¹⁰, dat de mogelijkheid biedt om efficiënte preventieve maatregelen te treffen en de geldende grenswaarden te herzien zonder te hoeven wachten op onomstotelijk wetenschappelijk en technisch bewijs. Dat komt de bescherming van de meest kwetsbare groepen ten goede.

8.2 Aangezien het belang van volksgezondheid alle beleidsterreinen aangaat, kunnen in EU-verband ook maatregelen worden genomen op basis van de regelgeving voor de interne markt (artikel 14, lid 3, van het VWE), de regelgeving voor de menselijke gezondheid als doelstelling van het milieubeleid (artikel 174) en zelfs de regelgeving voor ander beleid met mogelijke gevolgen voor de volksgezondheid (zoals het consumentenbeleid en het beleid voor economische en sociale cohesie). Het zou hierbij om de volgende maatregelen kunnen gaan:

8.2.1 Opzet van een systeem waarbij producten worden voorzien van duidelijke etiketten met meer of minder gedetailleerde grafische informatie over de aanwezigheid van microgolven of elektromagnetische golven, hun zendkracht en specifieke absorptiegraad, en eventuele risico's die het gebruik ervan met zich meebrengt.

8.2.2 Verzekeringopolissen bevatten vaak een clause tot uitsluiting van deze risico's. Het is daarom zaak om ofwel de regelgeving zo te wijzigen dat deze risico's voortaan ook gedekt worden, ofwel door middel van bepaalde procedures van het concurrentiebeleid na te gaan of er sprake is van kartelvorming in de sector.

8.2.3 Wat reclame en informatie voor de consument betreft zou er een aantal regels moeten komen voor een betere bescherming van de potentieel meest kwetsbare groepen. Het zou hierbij om de volgende maatregelen kunnen gaan:

- een verbod op reclame voor mobiele telefoons waarin jongeren en kinderen voorkomen;

¹⁰ COM(2000) 1.

- verbod op reclame, via welk medium of met welke drager dan ook, die direct bedoeld is voor het verkopen of ter beschikking stellen van mobiele telefoons aan, of voor het gebruik hiervan door, kinderen jonger dan veertien jaar;
- verbod op gratis speelgoed of voorwerpen die op een mobiele telefoon lijken en bedoeld zijn voor kinderen jonger dan veertien jaar;
- het gebruik van draadloze technologieën (zoals wifi, mobiele telefonie, en DECT) in onderwijsinstellingen aan banden leggen door te zorgen voor internetaansluitingen via de kabel en het gebruik van mobiele telefoons tijdens de les en eventueel op door elke onderwijsinstelling zelf te bepalen plaatsen te verbieden;
- verplichte levering, bij de verkoop van een mobiele telefoon, van een accessoire waarmee de gebruiker tijdens gesprekken de blootstelling van zijn hoofd aan de straling kan beperken.

8.2.4 Speciale aandacht dient uit te gaan naar personen die overgevoelig zijn voor elektromagnetische velden en last hebben van milieu-intolerantie. Zij moeten worden beschermd door middel van speciale maatregelen, zoals de erkenning van de aandoening in:

- de gezondheidszorg: erkenning van de ziekte elektromagnetische hypersensitiviteit als overgevoeligheid voor elektromagnetische velden;
- de werkomgeving: erkenning van de overgevoeligheid als ziekte, en bijbehorende aanpassingsmaatregelen;
- de maatschappij: erkenning van de handicap.

8.2.5 Studie en onderzoek aanmoedigen Om de kosten laag te houden, energie te besparen en het milieu en de mens te beschermen dient er onderzoek te worden gedaan naar nieuwe soorten antennes, mobiele telefoons en andere apparatuur. Daarnaast is onderzoek nodig ter ontwikkeling van op andere technologieën gebaseerde vormen van telecommunicatie die even efficiënt werken maar minder schadelijk zijn voor het milieu en de gezondheid. Zo kunnen bijvoorbeeld controle- en dosimetrische systemen worden ontwikkeld waarmee mogelijke schadelijke gevolgen beter in kaart kunnen worden gebracht. Bovendien komt onderzoek naar veiligere technologieën de economie ten goede en gaat er voor de werkgelegenheid een krachtige impuls van uit.

8.2.6 Verder moeten de regelingen voor het evalueren, voorkomen en beheersen van de risico's in verband met elektromagnetische besmetting op het werk worden verbeterd. Daartoe zijn proactieve maatregelen nodig waarmee deze risico's worden verminderd of, in voorkomend geval, worden weggenomen.

8.2.7 Publieksvoorlichting, bijvoorbeeld door:

- een register in te voeren voor producten die overgevoeligheid voor elektromagnetische straling kunnen veroorzaken;

- voorlichtingscampagnes op te zetten voor het voorkomen van en omgaan met stoornissen die met de aandoening in kwestie samenhangen. Deze campagnes moeten met name worden gericht op kwetsbare personen die zeer gevoelig zijn voor de langetermijneffecten van de velden en uitleg verschaffen over de kans op biologische effecten die op de lange termijn mogelijk schadelijk zijn voor het milieu en de gezondheid, vooral van kinderen.
 - te informeren over de mogelijke risico's voor de gezondheid bij het gebruik van draadloze DECT-telefoons, babyfoons en andere huishoudelijke apparaten die voortdurend gepulseerde microgolven uitzenden, en van elk ander elektrisch apparaat dat steeds in de wachtstand staat, en in woningen het gebruik van vaste, via een kabelverbinding werkende telefoons aan te bevelen.
- 8.3 Gidsen voor goede praktijken opstellen die erop gericht zijn om de emissie van elektromagnetische golven in bedrijven te dempen en om het effect van dergelijke golven op de gezondheid te voorkomen, aan te pakken of teniet te doen.
- 8.4 Ervoor zorgen dat blootstellingsoverzichten (en de onderliggende databases) waarin installaties en emissieniveaus staan aangegeven voor iedereen toegankelijk zijn.
- 8.5 Elektromagnetische veiligheidsdrempels vaststellen voor het gebruik van de betrokken producten en wetgeving opstellen voor het tracé van elektriciteitslijnen en de plaatsing van basisstations voor mobiele telefonie. Deze wetgeving zou het volgende moeten regelen:
- een veiligheidsafstand tussen hoogspanningslijnen en andere elektrische installaties en woningen;
 - maximaal toegestane blootstellingsniveaus en efficiënte, transparante controlemechanismen;
 - bestemmingsplannen moeten voorzien in – publieke en particuliere – zones waar de blootstelling aan elektromagnetische velden nihil is (zogenoemde "witte" zones, waaronder woongebieden zouden moeten vallen, maar ook openbare ruimten als gezondheidscentra, ziekenhuizen, bibliotheken en werkomgevingen).
- 8.6 Vooral door middel van biocompatibele technologieën zorgen voor goede protocollen voor preventie, diagnosticering en vroegtijdige behandeling, zodat de kosten voor de gezondheidszorg en de werkgerelateerde kosten zo laag mogelijk blijven.
- 8.7 Er moeten maatregelen komen voor het individuele gebruik van mobiele telefoons, draadloze DECT-telefoons zonder Full Eco-functie, wifinetwerken, WiLAN en WIMAC voor pc's, en andere draadloze apparatuur zoals babyfoons. Ook moet ervoor gezorgd worden dat apparaten in draadloze systemen standaard uit staan.